

การวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์

ชมนุช สุนทรนนท์^{1,*} Chompoonuch Soonthornon^{1,*}

¹ แขนงวิชาสารสนเทศศาสตร์ สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ประเทศไทย;

School of Liberal Arts, Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand.

* Corresponding author email: Chompoonuch.800@stou.ac.th

การวิจัยเชิงสำรวจเป็นระเบียบวิธีการวิจัยซึ่งนักวิจัย นักการศึกษา นักวิชาการ นักวิชาชีพ และนักศึกษาในสาขาสังคมศาสตร์ รวมทั้งสาขาสารสนเทศศาสตร์ และบรรณารักษศาสตร์นิยมใช้ ในการศึกษาประเด็นหรือโจทย์วิจัยที่สนใจ ความคิดเห็น เจตคติ พฤติกรรม หรือลักษณะบางประการของประชากร เพื่อให้ได้คำตอบพื้นฐาน ข้อมูลเชิงอธิบายของสภาพการณ์ที่เกิดขึ้น หรือข้อมูลเชิงคาดการณ์ในอนาคตและอธิบายข้อค้นพบในเชิงปริมาณ โดยอาศัยความรู้ทางสถิติศาสตร์ และมีความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้หลากหลายวิธีโดยเฉพาะทางออนไลน์ซึ่งสามารถประมวลผลได้ทันที มีความยืดหยุ่นสูง และมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างน้อย

ตำราการวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ที่เป็นภาษาไทยยังมีไม่มากนัก โดยเฉพาะตำราที่มีความเฉพาะเจาะจงการวิจัยที่เน้นระเบียบวิธีวิจัย จึงต้องพึ่งพาตำราภาษาต่างประเทศเป็นหลักหรือตำราการวิจัยในศาสตร์อื่นที่เขียนเป็นภาษาไทย ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดสำหรับนักศึกษาและนักวิชาชีพในศาสตร์ตำราเรื่องนี้ซึ่งเป็นตำราภาษาไทยเล่มแรกที่เน้นการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์โดยเฉพาะ โดยคณะผู้เขียนที่มีความรู้ ประสบการณ์ และผลงานการสอน การวิจัย และงานเขียนตำราด้านการวิจัยในศาสตร์ทั้งในมหาวิทยาลัยเปิดและมหาวิทยาลัยปิด และมีการกลั่นกรองคุณภาพโดยคณะกรรมการผลิตและปรับปรุงชุดวิชาการรวมทั้งมีผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานตำรานี้ก่อนตีพิมพ์เผยแพร่ จึงเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญสำหรับนักศึกษา นักวิชาการ นักวิชาชีพและนักวิจัยใหม่ เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตำราเรื่อง “การวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์ (Survey Research in Information Science)” มีเนื้อหาครอบคลุมความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัยเชิงสำรวจ การกำหนดปัญหาการวิจัย การทบทวนวรรณกรรม การออกแบบการวิจัยเชิงสำรวจ การใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล การใช้โปรแกรมสำเร็จในการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิจัย การสรุป อภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ และการเขียนรายงานการวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ แบ่งเนื้อหาเป็น 8 บท สรุปสาระสำคัญดังนี้

บทที่ 1 ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์ กล่าวถึง ลักษณะสำคัญและข้อดีข้อจำกัดของการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์ การกำหนดปัญหาการวิจัย และการทบทวน

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การกำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยและสมมติฐานการวิจัย การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ตัวแปรการวิจัย และนิยามศัพท์ การออกแบบการวิจัยเชิงสำรวจ การวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิจัย และการเขียนรายงานการวิจัย

บทที่ 2 การกำหนดปัญหาการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์และการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง กล่าวถึง ที่มาของปัญหาการวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ การเลือกปัญหาการวิจัย แนวคิดการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การค้นและการประเมินวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง การเขียนทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 การออกแบบการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์: การกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์ กล่าวถึง แนวคิดการกำหนดประชากรที่ใช้ในการวิจัย ข้อควรพิจารณาในการกำหนดประชากรการวิจัย การสุ่มกลุ่มตัวอย่างการวิจัย การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง วิธีการคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ขั้นตอนการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ความน่าจะเป็น วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น

บทที่ 4 การออกแบบการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์: เครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล กล่าวถึง ความสำคัญของเครื่องมือการวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ ประเภทของเครื่องมือการวิจัยที่นิยมใช้ การสร้างเครื่องมือการวิจัย การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยด้วยแบบสอบถาม การวิเคราะห์และการนำเสนอข้อมูลการวิจัย

บทที่ 5 การใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์ กล่าวถึง สถิติพรรณนาเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย การเลือกใช้สถิติพรรณนาเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล สถิติอ้างอิงเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย การเลือกใช้สถิติอ้างอิงในการทดสอบสมมติฐาน หลักการเลือกใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

บทที่ 6 การใช้โปรแกรมสำเร็จเพื่อการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์ กล่าวถึง ความสำคัญของโปรแกรมสำเร็จเพื่อการวิจัย โปรแกรมสำเร็จเพื่อการวิจัย การใช้โปรแกรมสำเร็จจุกิลิฟอร์มเพื่อการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย การใช้โปรแกรมไมโครซอฟต์เอ็กเซลเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

บทที่ 7 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์ กล่าวถึง การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้สถิติพรรณนา การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ใช้สถิติอ้างอิง การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบแผนภูมิแท่ง แผนภูมิวงกลม และแผนภาพ การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

บทที่ 8 การเขียนรายงานการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์ กล่าวถึง การเขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ การเขียนบทความวิจัย การเขียนรายงานการวิจัยฉบับย่อหรือรายงานสั้น

การนำเสนอเนื้อหาของตำรา เขียนในลักษณะการอธิบายให้ความรู้อย่างเป็นระบบและเป็นขั้นตอน เริ่มจากการให้ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์ไปสู่การอธิบายแต่ละกระบวนการของการวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์ โดยมีกรณีตัวอย่างในบริบทและสถานการณ์ของ

สารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ประกอบในทุกบท ทำให้ง่ายต่อการอ่าน และการทำความเข้าใจ เพราะเชื่อมโยงกับภูมิหลังของกลุ่มเป้าหมายของตำรานี้ และเห็นถึงการนำไปใช้ในการทำวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ได้อย่างชัดเจน ผู้อ่านจะมีความรู้สึกเสมือนกับฟังการบรรยายจากผู้สอนโดยตรง และสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของตำรา มสธ.

ตำรา “การวิจัยเชิงสำรวจทางสารสนเทศศาสตร์ ” นี้เป็นตำราการวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์เรื่องที่สอง ที่จัดทำขึ้นภายใต้โครงการผลิตตำราจากเอกสารการสอนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มสธ.) ต่อเนื่องจากตำราเรื่องแรก เรื่อง “การวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์: ระเบียบวิธีวิจัยและกรณีศึกษา (*Research in Information Science : Research methodologies and case studies*)”

ตีพิมพ์เผยแพร่เมื่อ พ.ศ. 2563 คณะผู้เขียนประกอบด้วย ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร. ชูติมา สัจจามันท์ รองศาสตราจารย์ ดร. จันทิมา เขียวแก้ว รองศาสตราจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ วัฒนกุลเจริญ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พิมพ์ร่ำไพ เปรมสมิทธิ์ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการวิจัยทางสารสนเทศศาสตร์ที่เน้นระเบียบวิธีวิจัยต่าง ๆ ที่นิยมใช้ในสาขาสารสนเทศศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์ พร้อมกรณีศึกษา

จึงเป็นตำราที่มีคุณค่าและจักอำนวยประโยชน์อย่างกว้างขวางต่อวงการศึกษาวงวิชาการและวิชาชีพสารสนเทศศาสตร์ บรรณารักษศาสตร์และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ห้องสมุด นักวิชาการ นักวิชาชีพและผู้สนใจ

เอกสารอ้างอิง

Sacchanand, C., Punmeka, P., Chukiatsiri, K., & Saenpich, S. (2021). *Survey research in information science*. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Press.